
ПРАВА НА ЧОВЕКА

ДЕЛОТО *ВАСИЛ ВАСИЛЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ**

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ
(Жалба № 7610/15)

РЕШЕНИЕ
СТРАСБУРГ

16 ноември 2021 г.

Настоящото решение ще стане окончателно съобразно разпоредбите на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото *Васил Василев срещу България*

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение)
в състав от:

Тим Айке (Tim Eicke), *председател*,
Йонко Грозев (Yonko Grozev),
Армен Арутюнян (Armen Harutyunyan),
Габриеле Куцко-Щадлмайер (Gabriele Kucsko-Stadlmayer),
Пере Пастор Виланова (Pere Pastor Vilanova),
Йолиен Шукинг (Jolien Schukking),
Мария Гера Мартинс (Maria Guerra Martins), *съдии*,
и Андреа Тамиети (Andrea Tamietti), *секретар на отделението*,

* Решението е широко разпространено сред европейските адвокатури. В Бюлетин № 22 от 25.11.2021 г. в „Новини от Брюксел“ на Федералната адвокатска камара на Германия е публикувана информация за две решения на Европейския съд по правата на човека относно адвокатската тайна от 16.11.2021 г. – *Särgava v. Estonia* и *Vasil Vasilev v. Bulgaria*.

като взе предвид:

жалбата (№ 7610/15) срещу Република България, подадена до Съда на 30 януари 2015 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-долу „Конвенцията“) от българския гражданин г-н Васил Тончев Василев (наричан по-долу „жалбоподателят“);

решението да се съобщи на българското правителство (наричано по-долу „правителството“) за оплакванията (а) на основание чл. 8 от Конвенцията, че телефонен разговор на жалбоподателя тайно е бил прехванат, записан и протоколиран, и (б) на основание чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, че последвалото производство за обезщетение и постановените в хода му решения не са били публични, и за обявяването на останалата част от жалбата за недопустима;

и становищата на страните,

след обсъждане в закрито заседание на 19 октомври 2021 г. постанови следното решение.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Жалбоподателят, адвокат и защитник на свой клиент по наказателно дело, е установил, че проведен между двамата телефонен разговор е бил прехванат, записан и протоколиран в резултат от прилагането спрямо неговия клиент на специално разузнавателно средство – подслушване на телефона му. Жалбоподателят се позовава на чл. 8 от Конвенцията, като твърди, че властите са знаели, че разговорът е бил между адвокат и неговия клиент, но въпреки това не са унищожили записа и протокола, каквото е изискването на закона. Делото поставя въпроса дали нормативната уредба в България урежда в достатъчно подробна степен какви са конкретните действия, които следва да се предприемат във връзка с материалите, получени при тайно прехващане на разговори между адвокат и клиент.

2. Заведеното от жалбоподателя производство за обезщетяване на вреди, настъпили във връзка със записването и протоколирането на разговора, е било класифицирано, като по този начин публичността е била изключена при съдебните заседания, а постановените по него решения не са били обявени публично. Така делото засяга и въпроса дали липсата на публичност е съответствала на изискванията на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

ПО ФАКТИТЕ

3. Жалбоподателят е роден през 1958 г. и живее в София. Пред Съда той е представляван от г-жа С. Разбойникова, адвокат, практикуващ в София.

4. Правителството е представлявано от своя агент г-жа Б. Симеонова към Министерството на правосъдието.

1. Тайното прехващане, записване и протоколиране на разговора между жалбоподателя и неговия клиент

5. Жалбоподателят е адвокат в адвокатско дружество и практикува специализирано в областта на наказателното право и процес.

6. В края на 2009 г. и началото на 2010 г. той е ангажиран от бившия министър на отбраната да го представлява по няколко наказателни производства. По всяко едно от тези наказателни производства жалбоподателят е представил пред разследващите органи свое пълномощно, включващо координатите на адвокатската му кантора. По същия начин на 4 декември 2009 г. и на 22 март 2010 г. органите са записали и номера на мобилния му телефон, когато той е участвал в привличането на своя клиент като обвиняем.

7. На 4 април 2010 г., докато жалбоподателят се е запознавал с доказателствените материали по едно от наказателните производства срещу своя клиент, той видял, че един от документите представлява протокол, в който е снет телефонен разговор, проведен между него и неговия клиент на 21 март 2010 г., когато клиентът му му се е обадил по мобилния му телефон.

8. Разговорът по начина, по който е снет в протокола, е следният:

„Мъж от телефон с № [телефонният номер на жалбоподателя] се обажда на [клиента]:

[Клиент]: Ало.

Мъж: Здравсти.

[Клиент]: Здравсти.

Мъж: Ааа, [К.] предполагам ти е казал за утре.

[Клиент]: Кой Калин? А, днес ми.

Мъж: А.

[Клиент]: Той, той ми каза, че ще ходиме утре, ама.

Мъж: Да, бе, да. Да. Трябва да идем утре в девет и половина да четеме делото искат. Твърдят, че са свършили, девет, в девет разследването.

[Клиент]: Ъхъ.

Мъж: Да четеме материалите.

[Клиент]: Ами добре.

Мъж: Добре.

[Клиент]: Да прати, да ти пратя [И.] да те вземе, а пък аз със друго ще дойда там, да не се (не се разбира, говорят едновременно).

Мъж: Добре, Николай, добре.

[Клиент]: Така ще го направиме.

Мъж: О кей, хубаво.

[Клиент]: Добре.

Мъж: Аз ще чакам в кантората, ще се обадиш като.

[Клиент]: Добре, добре.

Мъж: Айде, приятен ден.

[Клиент]: Айде, чао, чао.

Мъж: Чао.“

9. По-късно става ясно, че двата телефонни номера на клиента са били подслушвани за период от 60 дни във връзка с друго водено срещу него наказателно производство въз основа на разрешение от председателката на Бургаския апелативен съд от 17 март 2010 г., дадено по искане на Софийската градска прокуратура (СПП), както и че записът е бил прехванат и записан в хода на

това подслушване. Председателката на Бургаския апелативен съд не е изложила никакви мотиви към даденото от нея разрешение за прилагане на специални разузнавателни средства, а само е подписала разрешението, изготвено за нея от наблюдаващия наказателното производство прокурор.

10. Подслушването е било извършено от Специализираната дирекция „Оперативни технически операции“ към МВР, чиито служители на 3 април 2010 г. изготвят протокол за вещественно доказателствено средство, възпроизвеждащ съдържанието на телефонния разговор, и изпращат материалите от подслушването на прокуратурата.

II. Сигналят до прокуратурата

11. На същия ден, 4 април 2010 г., жалбоподателят сезирал СГП по въпроса, като настоявал, че от съдържанието на телефонния разговор става ясно, че той е воден между адвокат и клиент. Като се позовал на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата от 2004 г. (вж. § 34 по-долу), той поискал да бъде потърсена наказателна отговорност на длъжностните лица, които не са унищожили прехванатия запис, за престъпление по служба и за злоупотреба с информация, придобита при прилагането на специални разузнавателни средства.

12. Жалбоподателят изпратил копие от своя сигнал и до Висшия адвокатски съвет, който го препратил до Върховната касационна прокуратура (ВКП).

13. През юли 2010 г. Инспекторатът към ВКП отказал да образува наказателно производство по искането на жалбоподателя. Посочвало се, че към момента, в който е бил изготвен протоколът на прехванатия разговор, държавните органи не са знаели кой е притежателят на телефонния номер, използван от жалбоподателя, както и че разговорът не съдържа конфиденциална информация, защитена от адвокатската тайна.

14. Жалбоподателят подал жалба до главния прокурор. В нея изтъкнал, *inter alia*, че чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж.

§ 34 по-долу) дава защита на комуникацията между адвокат и клиент независимо от нейното съдържание.

15. През август 2010 г. заместник главният прокурор отговорил на жалбоподателя, като приел, *inter alia*, че прилагането на специални разузнавателни средства било по правило законно средство за борба с престъпността и че в случая не били налице доказателства прокурорите целенасочено да са нарушили чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата.

III. Изслушването на аудиозаписа на телефонния разговор, изготвен при подслушване, в съдебното производство срещу клиента на жалбоподателя

16. През ноември 2010 г. в хода на съдебното производство срещу клиента на жалбоподателя по наказателното дело, в рамките на което са приложени специалните разузнавателни средства (и в което клиентът отново е бил представляван от жалбоподателя), Софийският градски съд (СГС) провел изслушване на няколко записа на подслушани телефонни разговори на клиента, включително и на този с жалбоподателя от 21 март 2010 г. (вж. § 8 по-горе). Те били приложени от прокуратурата като веществени доказателствени средства по делото. Според жалбоподателя съдебното заседание е било проведено в присъствието на множество журналисти, които го отразили в публичното пространство.

IV. Отказът на наказателните съдилища да използват специалните разузнавателни средства като доказателствено средство

17. При решаването на наказателното дело срещу клиента на жалбоподателя през октомври 2012 г., завършило с неговото оправдаване, СГС приел, *inter alia*, че председателката на Бургаския апелативен съд не е имала местната компетентност да издаде разрешение за използването на специално разузнавателно средство – подслушване на телефонни номера на клиента, и че с отправеното до нея искане, независимо от факта, че разследване-

то е засягало само събития, развиващи се в София, представителите на прокуратурата са заобиколили процесуалния закон (вж. § 9 по-горе). Поради това веществените доказателствени средства, придобити в резултат от подслушването, са приети за недопустими. Произнасянето е било провокирано, *inter alia*, от възражение, направено от жалбоподателя в качеството му на защитник на неговия клиент (присъда № 310/29.10.2012 г. по н. о. х. д. № 4048/2010 г. на СГС). През февруари 2014 г. Софийският апелативен съд (САС) изцяло потвърдил оправдателната присъда, включително произнасянето на първоинстанционния съд по отношение на веществените доказателствени средства, като в допълнение приел, че председателката на Бургаския апелативен съд не е имала и особената компетентност да издаде разрешението (решение № 365/14.02.2014 г. по в. н. о. х. д. № 653/2013 г. на САС). През февруари 2015 г. Върховният касационен съд (ВКС) изцяло потвърдил оправдателната присъда (решение № 189/03.02.2015 г. по н. д. № 515/2014 г. на ВКС, II н. о.).

V. Производството за обезщетение на вреди

A. Ход на производството

18. През април 2011 г. жалбоподателят предявил иск за обезщетение на вреди срещу прокуратурата и срещу Специализираната дирекция „Оперативни технически операции“ към МВР (СДОТО). Той се позовавал на чл. 2, ал. 1 и ал. 7 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ, приет през 1988 г. – вж. § 47 по-долу). Жалбоподателят претендирал сумата от 1500 лв. (767 евро) като обезщетение за причинените му неимуществени вреди. Жалбоподателят твърдял, че обстоятелството, че длъжностните лица в СДОТО, прехванали и записали разговора му с неговия клиент, не са унищожили записа, а вместо това са го протоколирали, и последвалото бездействие на представителите на прокуратурата, поискали подслушването на телефонните номера на неговия клиент, които не са разпоредили унищожаването

на записа и на изготвения въз основа на него протокол, а са го използвали като доказателствено средство в наказателното производство срещу неговия клиент, са в нарушение на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж. § 34 по-долу) и на чл. 8 от Конвенцията.

19. В подадения през юли 2011 г. отговор на исковата молба прокуратурата и СДОТО възразили, че прехващането, записването и протоколирането на разговора на жалбоподателя с неговия клиент са били законосъобразни, по-конкретно защото в относимия период длъжностните лица не са съзнавали, че жалбоподателят е бил адвокат. Позовавайки се на чл. 136, ал. 1, т. 4 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК, вж. § 56 по-долу), ответниците поискали производството да бъде засекретено и проведено при закрити врата, тъй като сред доказателствата се съдържаха секретни материали.

20. През ноември 2011 г. Софийският районен съд (СРС) приел, че не е компетентен *ratione materiae* да разгледа делото, и го препратил на Административния съд – София-град (АССГ).

21. След получаването на делото няколко дни по-късно АССГ засекретил производството на основание, че се отнася до класифицирани материали – записа и протокола, съдържащи телефонния разговор на жалбоподателя, придобити при прилагането на специални разузнавателни средства (вж. § 53 по-долу).

22. Първоначално АССГ пристъпил към разглеждането на делото по същество. През януари 2012 г. жалбоподателят направил искане за разсекретяване на производството, като изтъкнал, че подслушаният разговор вече е бил изслушван в хода на водения срещу неговия клиент публичен съдебен процес (вж. § 16 по-горе). Явно съдът не се е произнесъл по искането на жалбоподателя. През юни 2012 г. съдът провел едно съдебно заседание, което не било публично.

23. През август 2012 г. АССГ преосмислил подсъдността на делото и приел, че също не е компетентен да го разгледа, поради което сезирал смесен състав на Върховния административен съд

и ВКС да се произнесе на кой съд е материално подсъдно делото. През октомври 2012 г. смесеният състав приел, че делото се отнася до упражняването на правоохранителна, а не на административна дейност, поради което попада в обхвата на компетентността на СРС, и върнал делото на този съд за произнасяне по същество. Проведеното пред смесения състав производство и неговото решение също били секретни.

24. Производството останало секретно дори след връщането му на СРС, в резултат на което съдът изключил публичността по време на единственото заседание по делото, проведено през март 2013 г.

25. С решение от 30 април 2013 г. по гр. д. № 47391/2012 г. СРС уважил иска на жалбоподателя. Съдът приел, че предявената претенция не подлежи на разглеждане по реда на ЗОДОВ (вж. § 47 по-долу), който е *lex specialis*, а по реда на закона за общия деликт. Приел, че жалбоподателят е бил упълномощен от своя клиент на 2 ноември 2009 г. и на 12 ноември и 14 декември 2009 г., когато разследващите органи са записали номера на мобилния му телефон, по който впоследствие е провел разговора със своя клиент (вж. § 6 по-горе), той вече е действал в качеството на негов защитник. Съдът приел също, че от съдържанието на проведения между двамата разговор било очевидно, че той е воден между адвокат и клиент. При всички положения телефонният номер на жалбоподателя е бил на разположение на разследващите органи и на наблюдаващия прокурор по наказателното производство, преди подслушването на телефона на клиента да започне на 17 март 2010 г. Следователно тайното прехващане и записване на разговора е било в нарушение на чл. 30, ал. 5 от Конституцията и чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж. § 33 и 34 по-долу), както и на чл. 8 от Конвенцията. Протоколирането на разговора вместо унищожаването му също е било в нарушение на тези разпоредби.

26. На същия ден СРС засекретил своето решение, като се позовал на т. 8, част II от Приложение № 1 от Закона за защита на

класифицираната информация (ЗЗКИ) от 2002 г. (вж. § 53 по-долу) на основание, че в мотивите към решението е обсъждал класифицирани материали, придобити чрез прилагането на специални разузнавателни средства – подслушването на разговора на жалбоподателя.

27. И прокуратурата, и СДОТО обжалвали решението. Прокуратурата твърдяла по-конкретно, че телефонният разговор между жалбоподателя и неговия клиент не се ползвал от защитата на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж. § 34 по-долу), тъй като не съдържал правен съвет.

28. През юни 2014 г. СГС провел съдебно заседание при закрити врата. С окончателно решение от 1 август 2014 г. (решение № 5/01.08.2014 г. по гр. д. № С-27/2013 г. на СГС) решението на СРС било отменено, а претенцията на жалбоподателя – отхвърлена. Съдът приел, че отправеното от жалбоподателя искане засягало само първоначалното бездействие и неунищожаването на записа и изготвения въз основа на него протокол, а не бездействието и неунищожаването му, след като жалбоподателят подал сигнал до прокуратурата. Съдът приел, че нямало доказателства към този момент служителите на СДОТО да са знаели номера на мобилния телефон на жалбоподателя, като той бил известен само на прокуратурата. За разлика от първоинстанционния съд СГС не намерил, че от съдържанието на разговора става очевидно, че той е бил воден между адвокат и клиент. Съдът посочил, че макар жалбоподателят и клиентът му да обсъждали намерението си да се запознаят с материалите по наказателно производство, водено срещу клиента, че споменавали приключването на разследването и използвали изразите „военна полиция“ и „кантора“, те не произнасяли имената си или думата „адвокат“ (вж. § 8 по-горе). Следователно служителите на СДОТО към МВР не са нарушили чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж. § 34 по-долу). Липсвали и доказателства, че при получаването на протокола за изготвяне на веществени доказателствени средства представителите на прокуратурата са разбрали от съдържанието на разговора,

че той е бил воден между адвоката и неговия клиент, или че са проверили на кого принадлежи телефонният номер, посочен в протокола. Съдът отбелязал също, че обект на подслушването е бил телефонният номер на клиента, а не този на жалбоподателя.

29. СГС също засекретил своето решение на основание, че в него било анализирано решението на първоинстанционния съд, което било секретно (вж. § 26 по-горе).

Б. Разсекретяване на постановените в хода на производството решения

30. На 25 ноември 2014 г. жалбоподателят поискал от СРС да му предостави копие от своето решение. На 9 декември 2014 г. съдът уважил искането, като приел, че единствената причина за засекретяването му е била, че в него са обсъждани записът и протоколът на разговора на жалбоподателя, които представляват класифицирана информация. След приетата през август 2013 г. отмяна на разпоредбата, според която всички материали, придобити вследствие на прилагането на специални разузнавателни средства, представляват класифицирана информация (вж. § 53 по-долу), и след приемането на Тълкувателно решение от 3 декември 2014 г. на ОСНК на ВКС (вж. § 57 по-долу) вече не било налице основание решението да остане секретно.

31. На 28 януари 2015 г. жалбоподателят поискал от СГС да му предостави копие от своето решение. На 30 януари 2015 г. съдът уважил искането, като приел по същата причина като изтъкнатата от първоинстанционния съд, че вече няма основание решението да остане секретно.

32. Нито решението на СРС, нито решението на СГС са били публикувани в интернет страниците на тези съдилища, както обичайно се изисква от чл. 64, ал. 1 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) от 2007 г. (вж. § 60 по-долу). Не е ясно дали след декласифицирането им решенията са били включени в съответния регистър на всяко от двете съдилища (вж. § 58 по-долу).

ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

I. Защита на комуникацията между адвокат и клиент

33. Според чл. 30, ал. 5 *in fine* от Конституцията на Република България от 1991 г. тайната на съобщенията между адвокатите и лицата, които те защитават, е „неприкосновена“. В свое решение от 2006 г. Конституционният съд е посочил, че изразът „съобщения“ в тази разпоредба включва не само личната комуникация по време на срещи, а се отнася до всички форми на размяна на информация (вж. Решение от 18.04.2006 г. по к. д. № 11/2005 г. на Конституционния съд, обн., ДВ, бр. 6 от 2006 г.).

34. Член 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата предвижда, че разговорите между адвокати и клиенти не може да се подслушват и записват, както и че евентуално направени записи не може да бъдат ползвани като доказателства и подлежат на незабавно унищожаване. Според чл. 136, ал. 2 НПК при използване на специални разузнавателни средства по отношение на адвокати се прилагат разпоредбите на Закона за адвокатурата.

35. В свое решение от 2010 г. ВКС приема, че съгласно чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата е недопустимо разговорите между клиент и защитник да се подслушват и записват, като направените записи нямат статут на доказателствено средство и подлежат на незабавно унищожаване (вж. решение № 378/29.06.2010 г. по н. д. № 188/2010 г. на ВКС, III н. о.). В свое решение от 2019 г. обаче ВКС приема, че независимо от буквалния текст на тази разпоредба установената в нея забрана не е абсолютна във всички случаи, като трябва да се преценява, *inter alia*, общественият интерес от разкриване на престъпна дейност на адвоката (вж. решение № 211/08.04.2019 г. по н. д. № 1009/2018 г. на ВКС, III н. о.).

36. Нормативният акт, уреждащ тайното наблюдение на комуникациите – Законът за специалните разузнавателни средства (ЗРСРС) от 1997 г., не съдържа разпоредби, конкретно уреждащи прехващането на водена от адвокат комуникация.

37. Изглежда, въпросът е бил разглеждан в някаква степен само в инструкция от 11 април 2011 г., издадена от главния прокурор при упражняване на правомощията му по чл. 138, т. 4 (а от август 2016 г. – чл. 138, т. 6) ЗСВ да издава инструкции относно дейността на прокуратурата в изпълнение на функциите ѝ. В преамбюла на инструкцията е предвидено, че нейното издаване е необходимо с цел преодоляването на противоречивата практика и недопускането на нарушения на чл. 33 от Закона за адвокатурата (вж. § 34 по-горе).

38. Член 12 от инструкцията предвижда, че специални разузнавателни средства може да бъдат прилагани спрямо адвокат само в случаите, когато има достатъчно данни, от които може да се направи обосновано предположение, че адвокатът е извършил престъпление. В искането за разрешаване на използването на специални разузнавателни средства трябва изрично да се впише, че те ще бъдат приложени по отношение на адвокат.

39. Член 13 от инструкцията предвижда, че когато при експлоатиране на специални разузнавателни средства бъде записан разговор на адвокат с негов клиент или с друг адвокат, в който се съдържа информация, отнасяща се до упражняване на правото на защита на клиент, не се изготвя веществено доказателствено средство, освен ако информацията не съдържа данни за престъпна дейност на самия адвокат.

40. Няма данни инструкцията да е била публикувана от прокуратурата. На 13 април 2011 г. главният прокурор е изпратил копие от нея на Висшия адвокатски съвет, който през юни 2011 г. я е публикувал в бр. 5–6/2011 г. на списание „Адвокатски преглед“ (https://www.vas.bg/p/A/d/Adv5-6_2011_5-2252.pdf).

II. Обработване на информацията, придобита при прилагане на специални разузнавателни средства

41. Държавните органи, приложили специалните разузнавателни средства (в случая СДОТО към МВР), са длъжни да съхраняват оригиналния запис в срока на прилагане на специалните ра-

зузнавателни средства (чл. 25, ал. 6 ЗСРС от 1997 г.). Този запис бива използван, за да се създаде производен носител на информация, който съответният държавен орган трябва да изпрати на органа, по чието искане са приложени специалните разузнавателни средства (в случая на СГП) (чл. 25, ал. 1, 4 и 5).

42. Производният носител на информация може да бъде хартиен или друг (според практиката – електронен) (чл. 25, ал. 1 ЗСРС). Неговото съдържание трябва да съответства изцяло на информацията от оригиналния запис (чл. 25, ал. 3).

43. Ако въз основа на производния носител на информация органът, по чието искане са приложени специалните разузнавателни средства, прецени, че е била събрана полезна информация, той трябва незабавно да уведоми прилагачия специалните разузнавателни средства орган да изготви веществен доказателствено средство и протокол въз основа на оригиналния запис (чл. 26 и чл. 27, ал. 2 ЗСРС). Макар в закона да не се посочва в какво се състои това веществен доказателствено средство, от практиката на наказателните съдилища личи, че то представлява компютърни файлове, съдържащи аудио- или видеозаписи според случая (вж. например присъда № 50/03.06.2011 г. по н. о. х. д. № 424/2011 г. на Окръжния съд – Варна, потвърдена в относимата част с решение № 157/21.11.2011 г. по в. н. о. х. д. № 313/2011 г. на Апелативния съд – Варна, и после с решение № 83/19.06.2012 г. по н. д. № 3135/2011 г. на ВКС, II н. о.; решение № 172/18.04.2012 г. по н. д. № 398/2012 г. на ВКС, I н. о.; присъда № 56/16.11.2016 г. по н. о. х. д. № 379/2014 г. на Окръжния съд – Плевен, потвърдена с решение № 124/03.05.2017 г. по в. н. о. х. д. № 69/2017 г. на Апелативния съд – Велико Търново, необжалвано; и решение № 1/17.02.2017 г. по н. д. № 1143/2016 г. на ВКС, III н. о.). Тези веществени доказателствени средства не са веществени доказателства, поради което съдът няма правомощие по закон да постанови тяхното унищожаване (вж. определение № 145/17.06.2016 г. по в. ч. н. д. № 156/2016 г. на Окръжния съд – Видин).

44. Веществените доказателствени средства трябва да се изготвят в два екземпляра, един от които се изпраща на поискалия

прилагането на специалните разузнавателни средства орган, а другият – на съдията, издал разрешението за прилагане на специални разузнавателни средства (чл. 29, ал. 1 ЗСРС и чл. 176, ал. 1 НПК). Органът, направил искането, може да постанови изготвянето на допълнителни екземпляри от веществените доказателствени средства (чл. 29, ал. 1 *in fine* и чл. 176, ал. 2).

45. Веществените доказателствени средства, получени от органа, поискал прилагането на специалните разузнавателни средства, трябва да бъдат съхранявани от него до образуването на наказателно производство във връзка с тях; след образуването на наказателното производство те се съхраняват от прокуратурата, а след това – от съда, който разглежда делото (чл. 31, ал. 1 и 2 ЗСРС). Член 125, ал. 3 НПК предвижда, че веществените доказателствени средства, изготвени след използване на специални разузнавателни средства, се прилагат към материалите по наказателното дело. Няма законови разпоредби, които да съдържат конкретни правила за унищожаването на веществените доказателствени средства, изготвени въз основа на специални разузнавателни средства.

III. Контрол върху системата по прилагане на специални разузнавателни средства

46. В периода 2009–2013 г. системата по прилагане на специални разузнавателни средства в България е била контролирана от специална парламентарна подкомисия. Подробности за нейните правомощия и за начина ѝ на действие се съдържат в решенията по делата *Хаджиев срещу България* (жалба № 22373/04, § 26–28, 23 октомври 2012 г.) и *Ленев срещу България* (жалба № 41452/07, § 81–83, 4 декември 2012 г.). През август 2013 г. правомощията на подкомисията са прехвърлени на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства, което започва своята дейност през 2014 година.

IV. Отговорност за незаконосъобразно прилагане на специални разузнавателни средства

47. Член 2, ал. 1 ЗОДОВ от 1988 г. предвижда отговорност за вреди, причинени от разследващите органи, прокуратурата и съда в няколко групи ситуации, свързани главно с наказателното правораздаване. През март 2009 г. към чл. 2, ал. 1 е добавена нова точка 7, според която държавата е отговорна за вреди, причинени от разследващите органи и прокуратурата при незаконосъобразно използване на специални разузнавателни средства.

48. До последните месеци на 2012 г. не са били постановени окончателни съдебни решения на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ (вж. *Хаджиев*, цит. по-горе, § 30 *in fine*; *Славови срещу България*, жалба № 7222/05, § 40 *in fine*, 27 ноември 2012 г.; и *Ленев*, цит. по-горе, § 86 *in fine*).

49. През ноември 2011 г. и април 2012 г. два състава на първоинстанционни съдилища уважават две последователни претенции за обезщетение на вреди на основание на тази разпоредба, подадени от адвокат, чиито телефонни разговори с негов клиент са били прехванати в хода на водено срещу него наказателно производство. Първият иск е бил срещу съда, издал разрешението за подслушване, а вторият – срещу Окръжната дирекция на МВР, извършила подслушването (вж. решение № 276/07.11.2011 г. по гр. д. № 3/2010 г. на Окръжния съд – Плевен, и решение № 39/19.04.2012 г. по гр. д. № 280/2010 г. на Районния съд – Левски). И двете съдилища приели въз основа на установеното от съдилищата в хода на наказателното производство срещу адвоката, че прехващането на тези разговори е било извършено в нарушение на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата (вж. § 34 по-горе).

50. През март 2012 г. компетентният въззивен съд отменил първото първоинстанционно решение и отхвърлил иска на адвоката, като приел, че (а) подслушването е било извършено преди влизането в сила на чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ и (б) ответникът (съдът, разрешил подслушването) не е действал незаконосъобразно, тъй като само е разрешил прилагането на специални разузнава-

телни средства, а не го е извършил сам (вж. решение № 61/05.03.2012 г. по гр. д. № 536/2011 г. на Апелативния съд – Велико Търново). През декември 2012 г. ВКС отказал да допусне до разглеждане касационната жалба на адвоката срещу въззивното решение по изложените в нея правни съображения (вж. определение № 1435/15.12.2012 г. по гр. д. № 815/2012 г., ВКС, III г. о.).

51. През май 2013 г. компетентният въззивен съд отменил второто първоинстанционно решение и отхвърлил иска на адвоката, като приел, че той вече е получил компенсация във връзка с повдигнатите му наказателни обвинения (защото по тях той е бил оправдан с окончателен съдебен акт) и няма право да получи допълнително обезщетение по повод на конкретни действия, извършени в хода на същото това наказателно производство (вж. решение № 345/07.05.2013 г. по в. гр. д. № 1008/2012 г. на Окръжния съд – Русе). Срещу въззивното решение не е била подадена валидна касационна жалба с правни доводи (вж. разпореждане № 153/03.09.2013 г. по жалба вх. № 12252/29.08.2013 г. на ВКС) и то е влязло в сила.

V. Обжалване на постановленията на разследващите органи и прокуратурата по наказателни дела

52. Постановленията на разследващия орган в наказателното производство подлежат на обжалване пред наблюдаващия прокурор. Постановленията на прокурора, които не подлежат на съдебен контрол, се обжалват пред прокурор от по-горестоящата прокуратура (чл. 200 НПК).

VI. Класифициране на материали, придобити чрез прилагането на специални разузнавателни средства

53. Съгласно т. 6, част II от Приложение № 1 към ЗЗКИ от 2002 г. информацията относно използвани съгласно законовите разпоредби специални разузнавателни средства (технически средства и/или способите за тяхното прилагане) е държавна тай-

на. Според т. 8, в сила до август 2013 г., държавна тайна са и всички данни, получени в резултат на използване на специални разузнавателни средства. Точка 8 е отменена през август 2013 година.

VII. Класифициране на съдебни производства

54. Основание за класифициране на дело е включването в него на документи или материали, съдържащи класифицирана информация, маркирани с гриф за сигурност (чл. 91, ал. 1 от Правилника за администрацията в районните, окръжните, административните, военните и апелативните съдилища, приет през 2009 г., заменен през 2017 г. от идентично формулирания чл. 81, ал. 1 от Правилника за администрацията в съдилищата, и двата приети от Висшия съдебен съвет).

55. Грифът за сигурност, с който се маркира делото, трябва да е съответен на най-високото ниво на класификация на материал или документ, съдържащ се в него (чл. 91, ал. 3 *in fine* от правилника от 2009 г., заменен от идентично формулирания чл. 81, ал. 3 *in fine* от правилника от 2017 г.). Независимо от това съдът, който разглежда делото, може да постанови обособяването на всички материали, съдържащи класифицирана информация, в отделен том и да класифицира само него, за да не се затруднява достъпът до неклассифицираните материали по делото (чл. 91, ал. 4 от правилника от 2009 г., заменен от идентично формулирания чл. 81, ал. 4 от правилника от 2017 г.). В такива случаи всички мерки за защита на класифицираната информация се прилагат само по отношение на класифицирания том (чл. 91, ал. 6 от правилника от 2009 г., заменен от идентично формулирания чл. 81, ал. 6 от правилника от 2017 г.).

VIII. Изключване на публичността в съдебното производство

56. Съдът, пред който се води гражданско дело, може служебно или по молба на някоя от страните да постанови разглеж-

дането му или извършването само на някои действия да стане при закрити врата, когато, *inter alia*, (а) общественият интерес налага това или (б) са налице други основателни причини (чл. 136, ал. 1, т. 1 и т. 4 ГПК).

57. В Тълкувателно решение от 3 декември 2014 г. (Тълкувателно решение № 4/03.12.2014 г. по тълк. д. № 4/2014 г. на ОСНК на ВКС) ОСНК на ВКС приема, като се позовава (до голяма степен) на аналогичната по своето съдържание разпоредба на чл. 263, ал. 1 НПК, че наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, само по себе си не е достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес и че съдът е длъжен самостоятелно да обоснове своето решение да ограничи публичността и да я ограничи само по отношение на тези отделни процесуални действия, които действително са свързани с информация, представляваща държавна тайна. ОСНК на ВКС е приело също, че съдебните актове по дела, по които са приложени веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, по правило се публикуват изцяло. В случаите, когато съдебното производство или част от него е протекло при закрити врата, съдът може да не публикува мотивите в онази им част, в която се коментира информация, представляваща държавна тайна. Своите изводи ОСНК на ВКС е обосновало, като се е позовало, *inter alia*, (а) на решенията на Съда по делата *Раза срещу България* (жалба № 31465/08, § 53, 11 февруари 2010 г.), *Амие и др. срещу България* (жалба № 58149/08, § 99, 12 февруари 2013 г.) и *Николова и Вандова срещу България* (жалба № 20688/04, § 72–77 и § 81–86, 17 декември 2013 г.) и (б) на отмяната на т. 8 от част II от Приложение 1 към ЗЗКИ през август 2013 г. (вж. § 53 *in fine* по-горе).

IX. Публикуване на съдебни решения

58. Решенията по граждански дела се обявяват, като се публикуват в регистъра на съдебните решения на съответния съд, който е публичен, и всеки има право на свободен достъп до него (чл. 235, ал. 5 *in fine* от ГПК). Регистърът може да се води на хартиен или електронен носител (чл. 50, ал. 1, т. 10 от правилника от 2009 г., заменен от идентично формулирания чл. 39, ал. 1, т. 10 от правилника от 2017 г.).

59. След 2016 г. регистърът се води само в електронна форма (чл. 360н, ал. 1 ЗСВ, в сила от 2016 г.). Всеки има право на свободен и безплатен достъп до обявените в регистъра актове (чл. 360с, ал. 2 ЗСВ, в сила от февруари 2017 г.). Независимо от това според чл. 360о, ал. 3 ЗСВ, в сила от февруари 2017 г., не подлежат на обявяване в регистъра актовете, с които се разкрива защитена от закон тайна, и мотивите към тях.

60. С чл. 64, ал. 1 ЗСВ е въведено изискването всички съдебни актове да се публикуват на интернет страницата на съответния съд. Разпоредбата според първоначалното ѝ съдържание е предвиждала публикуването им на тримесечни интервали, а след изменението ѝ през 2009 г. е въведено изискването за публикуване на всеки акт незабавно след постановяването му. С изменението на разпоредбата през 2017 г. е предвидено частично изключение от принципа за незабавно публикуване на някои актове по наказателни дела.

ПО СЪЩЕСТВО

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

61. Жалбоподателят се оплаква, че тайното записване и протоколиране на телефонния му разговор с негов клиент е било незаконно и не е било необходимо. Той се позовава на чл. 8 от Конвенцията, който в относимата си част предвижда:

„1. Всеки има право на зачитане на неговия личен... живот... и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите“.

А. По допустимостта

1. Становищата на страните

(а) Правителството

62. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните си средства за защита. В хода на досъдебното производство, водено срещу неговия клиент, жалбоподателят не е подал жалба на основание чл. 200 НПК срещу постановленията на разследващите органи и на наблюдаващия прокурор, свързани с подслушания разговор. Тези жалби се различават от сигнала до прокуратурата, с който жалбоподателят е поискал да бъдат привлечени към наказателна отговорност лицата, които не са изпълнили задължението си да унищожат веществените доказателствени средства. В хода на съдебното производство срещу неговия клиент жалбоподателят е можел да оспори допустимостта на веществените доказателствени средства, изготвени при прилагането на специални разузнавателни средства. Вече е имало наказателни производства, по които веществените доказателствени средства са били приемани за недопустими на основание, че накърняват адвокатската тайна. Това е щяло да осигури на жалбоподателя възможност впоследствие успешно да защити иска си по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ. Като защитник на своя клиент той е бил страна в наказателното производство, в рамките на което е било осъществено подслушването. След като разговорът е бил протоколиран, всички изготвени въз основа на записа материали е можело да бъдат унищожени само по разпореждане на съда,

който е разглеждал делото, поради което жалбоподателят е следвало да отправи искане към този съд за унищожаване на материалите. Тази процедура се извеждала логически от нормативното правило, че записите на разговори между адвокат и клиент не може да бъдат ползвани като доказателствено средство и подлежат на незабавно унищожаване. Доколкото тази разпоредба, както и засилената защита на комуникацията между адвокат и клиент по чл. 8 от Конвенцията имат за главна цел защита на правата на клиента, най-подходящият ред за защита би бил именно оспорване на действията по подслушването в хода на наказателното производство срещу клиента. По този въпрос не би могло да има противоречие между интересите на жалбоподателя и на неговия клиент.

(б) Жалбоподателят

63. В отговор жалбоподателят поддържа, че воденото срещу клиента му наказателно производство няма връзка с неговото собствено право на личен живот. Независимо че в българския наказателен процес защитникът на обвиняемия/подсъдимия е самостоятелна страна, неговата роля е да защитава правата на клиента, а не своите собствени права. Наличието на доказателствени материали, установяващи, че е бил подслушан разговор между клиента и неговия адвокат (който освен това не е разкрил някакво противозаконно поведение на клиента), даже е подкрепяло защитната теза на клиента, тъй като доказвало, че разследващите органи са извършили незаконосъобразни действия в хода на изграждането на своето обвинение. Възражението срещу допустимостта на веществените доказателствени средства не би довело нито до признаване на нарушението на правата на жалбоподателя, нито до присъждане на обезвреда. В хода на досъдебното производство веществените доказателствени средства, изготвени като резултат от подслушването, са били съхранявани от прокуратурата. Жалбоподателят незабавно е сезирал нейните представители по въпроса, но те не само са запазили тези материали, но

са ги представили като доказателствено средство срещу неговия клиент. Подаденият до прокуратурата сигнал и искът за вреди са били подходящите средства за защита на личните права на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията.

2. Преценката на Съда

64. След като жалбоподателят установил, че проведенният между него и неговия клиент разговор е бил прехванат и записан като резултат от подслушването на телефонния номер на неговия клиент, той използвал две възможности за правна защита. Първо, поискал от прокуратурата да образува наказателно производство срещу длъжностните лица, които не са изпълнили задължението си да унищожат записа от подслушването (вж. § 11 и 15 по-горе). След това предявил иск за обезщетение за вреди на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ – който впоследствие бил разгледан от съдилищата не по този ред, а по реда на закона за общата деликтна отговорност (вж. § 18, 25 и 28 по-горе).

65. Така жалбоподателят е изчерпал вътрешноправните средства за защита във връзка с оплакването си по чл. 8 от Конвенцията. Видно от формулировката му, чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ, в сила от март 2009 г., е бил приет с цел да бъде предвиден конкретен ред за обезщетяването на вреди вследствие от незаконно прилагане на специални разузнавателни средства (вж. § 47 *in fine* по-горе). По делото *Харизанов срещу България* (решение по допустимостта, жалба № 53626/14, § 93–97, 5 декември 2017 г.) Съдът е приел, че искът за вреди на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ е ефективно вътрешноправно средство за защита срещу незаконно прилагане на специални разузнавателни средства, извършено след влизането на разпоредбата в сила, и за което засегнатите лица са разбрали – например в резултат от изготвени въз основа на тях веществени доказателствени средства в хода на наказателно производство с тяхно участие. Тъкмо това се е случило с жалбоподателя (вж. § 7 по-горе).

66. Когато жалбоподателят е предявил иска си, все още не е имало съдебна практика по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ (вж. § 48 по-горе). Два подобни казуса са били разглеждани едновременно с този на жалбоподателя от различни съдилища и от въззивното решение, постановено по едното от тях и влязло в сила малко след произнасянето на първоинстанционния съд по делото на жалбоподателя, може да се стигне до извод, че такава претенция – свързана с прилагането на специални разузнавателни средства след влизане в сила на разпоредбата и насочена срещу органите, поискали и осъществили прилагането им – може да бъде уважена (вж. § 49–51 по-горе).

67. След като е изчерпал докрай това производство за обезщетение за вреди, жалбоподателят не може да бъде винен, че не е опитал други евентуални средства за защита като посочените от правителството. Той е използвал този ред за търсене на обезщетение, който към относимия момент е изглеждал най-подходящ с оглед на обстоятелствата. Поради това, че оплакването му е било насочено не толкова срещу продължаващото запазване на записа и протокола, получени в резултат на прехващането на разговора му, а по-скоро срещу самото им създаване в началото на 2010 г., което вече се е случило, едно средство за защита, способно да доведе до обезщетение, а не до унищожаване на тези материали, е било по-подходящо за поправяне на претърпените вреди (срв. *Segerstedt-Wiberg and Others срещу Швеция*, жалба № 62332/00, § 121, ЕСПЧ 2006-VII).

68. Жалбоподателите, които като жалбоподателя в настоящия случай са използвали средство за защита, годно да възмезди оплакването им по Конвенцията, не са длъжни да прибегват до други потенциални средства за защита със спорна ефективност (вж. *Vallianatos and Others срещу Гърция* [ГО], № 29381/09 и 32684/09, § 52, ЕСПЧ 2013 (извлечения), и *Selahattin Demirtaş срещу Турция* (№ 2) [ГО], № 14305/17, § 206, 22 декември 2020 г.).

69. Макар изложените причини да са достатъчни за отхвърляне на възражението на правителството за неизчерпване на

вътрешноправните средства за защита, за изчерпателност е нужно в допълнение да бъде посочено, че нито едно от трите вътрешноправни средства, посочени от правителството, не би било ефективно в случая на жалбоподателя.

70. Първото е обжалване на постановленията на разследващия орган пред наблюдаващия прокурор по реда на чл. 200 НПК или обжалване на постановленията на наблюдаващия прокурор пред прокурор от горестоящата прокуратура (вж. § 52 по-горе). Спорно е доколко подобно средство за защита би било удачно, защото жалбоподателят не се е оплаквал от конкретни решения на разследващия орган или на прокурора, а е бил засегнат от бездействието им по отношение на задължението да унищожат материалите, придобити в резултат от подслушването на разговора между него и неговия клиент (вж. § 11 и 18 по-горе). Спорно е и доколко е имало разумно очакване за успех на подобно средство за защита. Начинът, по който представителите на прокуратурата са реагирали на сигнала, подаден до тях от жалбоподателя, както и на предявения от него иск за вреди, демонстрира тяхната позиция, че прехващането и записването на разговора между жалбоподателя и неговия клиент е било изцяло законосъобразно (вж. § 13, 15, 19 и 27 по-горе). Това личи и от решението им да използват веществените доказателствени средства в наказателното производство срещу клиента на жалбоподателя (вж. § 16 по-горе). Нещо повече, това е средство за защита от общ характер, а правителството не е посочило нито един случай, в който то да е било използвано успешно при обстоятелства, сравними с тези, възникнали при жалбоподателя (вж., *mutatis mutandis*, *Rotaru срещу Румъния* [ГО], жалба № 28341/95, § 70, ЕСПЧ 2000-V; *Markovic and Others срещу Италия* [ГО], жалба № 1398/03, § 35, ЕСПЧ 2006-XIV; и *Scoppola срещу Италия* (№ 2) [ГО], жалба № 10249/03, § 76, 17 септември 2009 г.).

71. От своя страна възможността жалбоподателят да оспори използването на веществените доказателствени средства, изготвени в резултат от подслушването, в хода на наказателното произ-

водство срещу неговия клиент не е правно средство, което би предоставило защита във връзка с оплакването му по чл. 8 от Конвенцията. Приемането от страна на решаващите съдилища, че записването и протоколирането на разговора са били незаконни, би могло да има за единствена последица изключването на тези материали от доказателствената съвкупност и по този начин да се отрази на справедливостта на наказателното производство срещу клиента, но само по себе си то не може да поправи вредите на жалбоподателя по чл. 8 (вж., *mutatis mutandis*, *Goranova-Karaeneva срещу България*, жалба № 12739/05, § 59, 8 март 2011 г.; *Zubkov and Others срещу Русия*, № 29431/05 и две други, § 88, 7 ноември 2017 г.; *Moskalev срещу Русия*, жалба № 44045/05, § 22, 7 ноември 2017 г.; и *Hambardzumyan срещу Армения*, жалба № 43478/11, § 43, 5 декември 2019 г.). Така или иначе жалбоподателят е възразил, макар и на различни основания, срещу използването на веществените доказателствени средства, придобити при подслушването на телефона на неговия клиент, и съдилищата, разгледали наказателното дело, са приели това възражение за основателно и са постановили, че тези веществени доказателствени средства са недопустими и не могат да бъдат взети предвид, тъй като са придобити в нарушение на закона (вж. § 17 по-горе).

72. На последно място, не изглежда жалбоподателят да е имал възможност да поиска от съдилищата, разглеждали наказателното дело срещу неговия клиент – СГС и САС, да разпоредят унищожаването на веществените доказателствени средства, изготвени въз основа на подслушания разговор. Вярно е, както беше посочено по-горе, че тези съдилища са приели, че не могат да вземат предвид тези материали, тъй като те са били придобити в нарушение на закона (вж. § 17 по-горе). Те обаче не са постановили унищожаването на тези материали. Правителството не е посочило конкретна разпоредба в българското законодателство, която да оправомощава тези съдилища да разпоредят унищожаването на веществени доказателствени средства, изготвени при приложение на специални разузнавателни средства, на основание, че са

били събрани в нарушение на закона, и не изглежда подобна разпоредба изобщо да съществува (вж. § 43 *in fine* и 45 по-горе). Нещо повече, копие от тези веществени доказателствени средства е трябвало да бъде изпратено на съда и съхранявано от съда, чиято председателка е разрешила използването на подслушването – Бургаския апелативен съд (вж. § 44 по-горе). Правителството не се е позовало на разпоредба в българското законодателство, която да оправомощава съдилищата, разглеждащи едно наказателно дело, да разпоредят унищожаването на веществени доказателствени средства, изготвени при прилагането на специални разузнавателни средства и съхранявани от друг съд.

73. По тази причина Съдът отхвърля възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства по отношение на това оплакване.

74. Оплакването не е явно необосновано или недопустимо на друго основание, поради което следва да бъде прието за допустимо.

Б. По същество

1. Становищата на страните

(а) Становището на жалбоподателя

75. Жалбоподателят поддържа, че намесата в личния му живот и в неговата кореспонденция са били незаконни. Според закона разговорите на адвокат може да бъдат записвани и протоколирани само ако има основания да се смята, че адвокатът участва в извършването на престъпление. В конкретния случай не е имало основания за подобно предположение. Към момента на телефонния разговор на жалбоподателя с неговия клиент той е бил негов процесуален представител. Нещо повече, от съдържанието на разговора ясно е личало, че той е бил воден между адвокат и клиент. Впоследствие това обстоятелство било изтъкнато пред държавните органи. Независимо от това в противоречие със

забраната, регламентирана в чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатура-та, те са съхранили записа, вместо да го унищожат.

76. В българското законодателство са липсвали правила за начина, по който следва да бъдат унищожени незаконни записи на комуникация между адвокат и клиент. Инструкцията на главния прокурор от април 2011 г. не е била достатъчно конкретна, а освен това е била издадена около година след като разговорът на жалбоподателя е бил подслушан.

77. Българското законодателство не е съдържало достатъчно гаранции, които да предотвратят подобни ситуации. В ЗСРС не се споменава нищо за комуникацията между адвокат и клиент. Няма доказателства, че парламентарната комисия, контролираща прилагането на специални разузнавателни средства през 2009–2013 г., би се намесила по конкретни случаи. Жалбоподателят не е имал възможност да получи съдействие от националното бюро, което е създадено години след като неговият разговор е бил подслушан. Въпреки това той е отправил оплакване както до прокуратурата, така и до съда, но предвиденото за това правно средство за защита – искова молба по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ, се е оказало неефективно в неговия случай.

78. Случаят не се отнася до прилагането на специални разузнавателни средства – подслушване, по отношение на телефонния номер на клиента на жалбоподателя, а до продължаващото бездействие от страна на властите, които не унищожават записа на разговора между двамата. Това бездействие не е имало законна цел.

79. Намесата не е била и необходима. Комуникацията между адвокат и клиент се ползва от защита не само когато в нея се съдържа правен съвет. Тя може да попадне извън обхвата на защита само ако от нея е ясно, че няма привилегирован характер. Прехващането и записването на разговора не са допринесли за развитието на наказателното производство срещу клиента по никакъв начин. Като са запазили записа, представителите на прокуратурата са демонстрирали само, че не зачитат конфиденциал-

ността на комуникацията между адвокат и клиент и че могат да злоупотребяват с прилагането на специални разузнавателни средства.

(б) Становището на правителството

80. Според правителството българското законодателство е осигурило в достатъчна степен конфиденциалността на комуникацията между адвокат и клиент: тя е гарантирана от Конституцията, закона и инструкцията на главния прокурор от април 2011 година. Правилото, че адвокатската тайна не е абсолютна, съответствало на практиката на Съда. В законите, уреждащи прилагането на специални разузнавателни средства, са предвидени други гаранции, осигуряващи допълнителна защита.

81. Подслушването на телефонния номер на клиента на жалбоподателя е било законно. Доколкото е било извършено в хода на висящо наказателно производство, то е целяло предотвратяването на престъпления и защитата на обществената сигурност. Не е било възможно държавните органи предварително да знаят, че подслушването ще доведе до прехващането на разговор с адвокат, и по тази причина най-голямата гаранция в случая е била разпоредбата, че всяка информация, свързана със съдържанието на подобен разговор, не може да бъде използвана като доказателство и подлежи на унищожаване.

82. Намесата е била и необходима. Разговорът не е бил свързан по никакъв начин със защитата на клиента или с даването на правен съвет. Освен това при липсата на формално упълномощаване в онзи момент държавните органи не са могли да знаят, че жалбоподателят е адвокат на клиента. Съдилищата са приели, че естеството на техните отношения не става ясно от съдържанието на разговора. Освен всичко в хода на наказателния процес срещу неговия клиент жалбоподателят е имал възможност да възрази срещу допустимостта на изготвените веществени доказателствени средства, а клиентът му е бил окончателно оправдан и следователно правото му на защита не е било накърнено. Прокуратурата

и съдилищата надлежно са разгледали твърденията на жалбоподателя относно записването на неговия разговор. Съдилищата, разгледали иска му за обезщетение за вреди, са се произнесли по същество по въпроса дали е било законно изготвянето на веществени доказателствени средства въз основа на записа. Нещо повече, жалбоподателят е разполагал с възможност да подаде сигнал до специалната парламентарна подкомисия, която в този момент е контролирала прилагането на специални разузнавателни средства. На последно място, подслушването на телефонния номер на неговия клиент е било надлежно разрешено от съдия. Следователно са съществували няколко процесуални гаранции, осигуряващи ефективния контрол върху намесата в правата на жалбоподателя.

2. Преценката на Съда

(а) Обхват на преценката

83. Жалбоподателят не се оплаква по принцип от системата за прилагане на специални разузнавателни средства в България. В основата на неговото оплакване стои конкретно проявление на това прилагане. По тази причина делото не засяга съответствието на цялата тази система с чл. 8 от Конвенцията, а само въпроса дали прехващането, записването и протоколирането на разговора на жалбоподателя с неговия клиент са били в нарушение на тази разпоредба. Макар преценката по този въпрос да предполага определена степен на абстрактност, тя не може да бъде с толкова общ характер, колкото в случаите на направено оплакване по повод на законодателство, уреждащо прилагането на специални разузнавателни средства – което като изключение от обичайния подход на Съда изисква изцяло абстрактна оценка на относимото национално законодателство (вж. *Goranova-Karaeneva*, цит. по-горе, § 48; *Dragojević срещу Хърватия*, жалба № 68955/11, § 86, 15 януари 2015 г.; *Zubkov and Others*, цит. по-горе, § 126; *Dudchenko срещу Русия*, жалба № 37717/05, § 95, 7 ноември 2017 г.; и *Moskalev*, цит. по-горе, § 40).

(б) Налице ли е намеса

84. Вярно е, че телефонният номер на жалбоподателя не е бил подслушван (обратно вж. *Корр срещу Швейцария*, 25 март 1998 г., § 52, Reports of Judgments and Decisions 1998-II). Независимо от това записът и последвалото протоколиране на разговора му с неговия клиент – прехванат в резултат от подслушването на телефонния номер на клиента, представлява намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на неговия „личен живот“ и „кореспонденция“ (вж. конкретно относно разговори на адвокати, прехванати при подслушването на телефонни номера на техни клиенти, *Pruteanu срещу Румъния*, жалба № 30181/05, § 41, 3 февруари 2015 г., и *Versini-Campinchi and Crasnianski срещу Франция*, жалба № 49176/11, § 49, 16 юни 2016 г., и по-общо относно разговори, прехванати вследствие от подслушването на чужд телефонен номер, *Lambert срещу Франция*, 24 август 1998 г., § 21, Доклади 1998-V; *Amann срещу Швейцария* [ГО], жалба № 27798/95, § 45 и 61, ЕСПЧ 2000-II; *Matheron срещу Франция*, жалба № 57752/00, § 27, 29 март 2005 г.; *Valentino Acatrinei срещу Румъния*, жалба № 18540/04, § 53, 25 юни 2013 г.; *Ulariu срещу Румъния*, жалба № 19267/05, § 46, 19 ноември 2013 г.; и *Terrazzoni срещу Франция*, жалба № 33242/12, § 43, 29 юни 2017 г.).

(в) Основателност на намесата

85. Подобна намеса противоречи на чл. 8 от Конвенцията, освен ако е „предвидена в закона“, ако преследва някоя от законните цели, предвидени в чл. 2 от разпоредбата, и е „необходима в едно демократично общество“ за постигането на тези цели.

(i) „Предвидена в закона“

(а) Била ли е намесата законна съобразно българското законодателство

86. Жалбоподателят не твърди, че подслушването на неговия клиент и случайното прехващане на разговора между двамата са били незаконни сами по себе си (вж. § 78 по-горе). Предвид установеното в § 88 до § 94 по-долу няма необходимост този въпрос

да бъде разглеждан с оглед на факта, че съдилищата, разгледали наказателното дело срещу клиента, са приели, че веществените доказателствени средства са недопустими, защото съдията, която е разрешила прилагането на специалните разузнавателни средства, не е имала компетентност за това (вж. § 9 и 17 по-горе).

87. Що се отнася до твърдението на жалбоподателя, че запазването на записа и на протокола е било в нарушение на българското законодателство, трябва да се отбележи, че в своето окончателно решение СГС е отхвърлил иска за вреди, предявен на това основание (вж. § 28 по-горе). Обичайно Съдът не преразглежда постановеното от националните съдилища по такива въпроси (вж. *Malone срещу Обединеното кралство*, 2 август 1984 г., § 69, Сери А № 82; *Kopp*, цит. по-горе, § 59; и *Goranova-Karaeneva*, цит. по-горе, § 46). Този въпрос може да остане неразрешен, доколкото с оглед на изложеното в § 88 до § 94 по-долу намесата не е отговаряла на стандартите на чл. 8, ал. 2 от Конвенцията в друго отношение (вж., *mutatis mutandis*, *Amann*, цит. по-горе, § 54).

(б) Качество на закона

88. Критерият „предвидена в закона“ по чл. 8, ал. 2 от Конвенцията не изисква простото съответствие с предвиденото в националното законодателство, а в допълнение предполага, че това национално законодателство е достъпно, достатъчно предвидимо и съответства на принципа за върховенството на правото (вж. *Malone*, § 67; *Kopp*, § 55; и *Amann*, § 50 и 55, цитирани по-горе).

89. Тайното прехващане и записване на телефонен разговор представлява сериозна намеса в правата, гарантирани от чл. 8 от Конвенцията, поради което трябва да се основава на „закон“, който е особено прецизен; съществуването на ясни, подробни правила, регламентиращи този въпрос, е от решаващо значение (вж. *Kopp*, цит. по-горе, § 72). Освен това са необходими специфични процесуални гаранции по отношение на комуникацията между адвокат и клиент (вж. *Saber срещу Норвегия*, жалба № 459/18, § 51, 17 декември 2020 г.). Това е така, защото чл. 8 от

Конвенцията, макар да гарантира поверителността на всяка „кореспонденция“, предоставя засилена защита на обмена на информация между адвокати и техните клиенти (вж. *Michaud срещу Франция*, жалба № 12323/11, § 118, ЕСПЧ 2012; *R.E. срещу Обединеното кралство*, жалба № 62498/11, § 131, 27 октомври 2015 г.; и *Dudchenko*, цит. по-горе, § 104).

90. Дори разговорът между жалбоподателя и неговия клиент, строго погледнато, да не е съдържал правен съвет (вж. § 8 по-горе), той все пак е имал право на такава засилена защита (вж. § 8 по-горе). Независимо от обстоятелството, че комуникацията между адвокат и клиент може да се отнася до въпроси, които имат само бегла връзка с някакво съдебно производство или изобщо не се отнасят до такова производство, няма никакво основание между тях да се прави разграничение, доколкото те всякога засягат въпроси от частен и конфиденциален характер (вж. *Campbell срещу Обединеното кралство*, 25 март 1992 г., § 48, Серии А № 233; *Michaud*, цит. по-горе, § 117; и *Laurent срещу Франция*, жалба № 28798/13, § 47, 24 май 2018 г.). Не е от значение и дали по време на разговора жалбоподателят е бил формално упълномощен от своя клиент (вж. *Dudchenko*, цит. по-горе, § 103 *in fine*).

91. От предвиденото в чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата във връзка с чл. 136, ал. 2 НПК (вж. § 34 по-горе) следва, че записите, изготвени при използване на специални разузнавателни средства и съдържащи случайно прехванат разговор между адвокат и клиент, подлежат на незабавно унищожаване. Законодателството, регламентиращо прилагането на специални разузнавателни средства в България, обаче явно не предвижда никакви конкретни процесуални гаранции, които да осигурят ефективно изпълнение на това задължение на практика (вж., *mutatis mutandis*, *Amann*, § 61; *Pruteanu*, § 44; и *Dudchenko*, § 108–109, цитирани по-горе). Както ЗСРС, така и Законът за адвокатурата мълчат по този въпрос (вж. § 34 и 36 по-горе). По всичко личи, че в относимия период не е имало и съдебна практика, която да внася яснота в това отношение (вж. § 35 по-горе и отгр. от *Versini-*

Campinchi and Crasnianski, § 55; и *Terrazzoni*, § 48; и двете цитирани по-горе).

92. Въпросът е бил разгледан само в инструкцията на главния прокурор от април 2011 г. (вж. § 37 до § 39 по-горе). Съдът е склонен да приеме, че публикуването на инструкцията в изданието на Висшия адвокатски съвет я е направило достъпна в достатъчна степен за практикуващите адвокати, какъвто е жалбоподателят (вж. § 40 по-горе и, *mutatis mutandis*, *Groppera Radio AG and Others срещу Швейцария*, 28 март 1990 г., § 68, Серии А № 173; и *Autronic AG срещу Швейцария*, 22 май 1990 г., § 57, Серии А № 178).

93. За Съда е спорно дали инструкцията, която е изцяло вътрешен акт, постановен от главния прокурор в съответствие с правомощието му да издава указания по извършваната от прокуратурата дейност, представлява „закон“ по смисъла на чл. 8, ал. 2 Конвенцията (вж., *mutatis mutandis*, *Silver and Others срещу Обединеното кралство*, 25 март 1983 г., § 86, Серии А № 61; *Malone*, цит. по-горе, § 68 и 79; и *Amann*, цит. по-горе, § 75). Освен това е съмнително дали тази инструкция предвижда достатъчно гаранции за защита на случайно прехваната комуникация между адвокат и клиент (вж., *mutatis mutandis*, *R. E. срещу Обединеното кралство*, § 138–141; и *Dudchenko*, § 107, и двете цитирани по-горе). Единствената разпоредба, отнасяща се до такава хипотеза, предвижда само, че ако държавните органи прехванат разговор на адвокат с клиент или с друг адвокат и този разговор се отнася до защитата на клиент, въз основа на него не може да бъдат изготвяни веществени доказателствени средства, освен ако специалните разузнавателни средства не разкриват, че адвокатът участва в престъпна дейност (вж. § 39 по-горе). Това оставя отворен въпроса какви са конкретните действия, които следва да се предприемат във връзка с подобни доказателствени материали и как да бъдат унищожени според изискването на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата. Инструкцията също така явно не обхваща всички форми на комуникация между адвокат и клиент; видно от

използваната терминология, тя покрива само такава комуникация, която се отнася до защитата на клиент – което предполага вече висящ съдебен спор, а вероятно дори само наказателно производство. На последно, но може би най-важно място с оглед на настоящия казус, инструкцията е била издадена повече от година след като разговорът на жалбоподателя е бил прехванат, като в преамбюла ѝ е посочено, че урежданите с нея въпроси до този момент са били предмет на противоречива практика (вж. § 37 по-горе и срв. с *R. E. срещу Обединеното кралство*, цит. по-горе, § 140, *in fine*).

94. Липсата на достатъчна яснота в правната уредба и отсъствието на процесуални гаранции, отнасящи се конкретно до унищожаването на случайно прехваната комуникация между адвокат и клиент, водят до извода, че намесата в правото на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията не е била „предвидена в закона“. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

(ii) Цел и необходимост на намесата

95. С оглед на направения по-горе извод не е необходимо да се изследва доколко намесата е отговаряла на останалите изисквания на чл. 8, ал. 2 от Конвенцията (вж. *Kopp*, § 76; *Amann*, § 63; и *Saber*, § 57 *in fine*, всички цит. по-горе).

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията

96. Жалбоподателят е направил оплакване, че (а) искът за обезщетение за вреди, предявен от него във връзка с прехвания разговор между него и клиента му, не е бил разгледан публично и че (б) решенията на съда в хода на това производство също не са били публични. Той се е позовал на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, който в относимата си част предвижда:

„Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения... има право на справедливо и публично гледане на неговото дело. ... Съдебното решение се обявява публично, но

пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или ако съдът сметне това за извънредно необходимо в случаите, в които поради специални обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието“.

А. По допустимостта

1. Становищата на страните

97. Правителството заявява, че жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита във връзка с тези оплаквания, тъй като не е възразил срещу провеждането на съдебните заседания при закрити врата. Макар жалбоподателят да е поискал от АССГ да отмени засекретяването на делото, той не е повторил искането си след преpraщането му по компетентност за разглеждане от СРС.

98. Жалбоподателят изтъква, че изрично е направил искане към АССГ да разсекрети делото.

2. Преценката на Съда

99. Въпросът дали, след като неуспешно е настоявал пред АССГ за разсекретяване делото, жалбоподателят е трябвало след връщане на делото на гражданските съдилища да поиска от СРС и от СГС да го разгледат публично, е неразличим от въпроса дали, като не е направил това, той мълчаливо се е отказал от правото си на публично гледане на делото му, респ. от основателността на оплакването си за липсата на такова публично гледане (вж., *mutatis mutandis*, *Werner срещу Австрия*, 24 ноември 1997 г., § 31; Reports 1997-VII, § 31; и *А. Т. срещу Австрия*, жалба № 32636/96, § 27, 21 март 2002 г.). Следователно възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита

по тези оплаквания трябва да бъде разгледано съвместно с оплакванията по същество.

100. Оплакванията не са явно необосновани или недопустими на друго основание. Следователно те трябва да бъдат приети за допустими.

Б. По същество

1. Становищата на страните

(а) Становището на жалбоподателя

101. Жалбоподателят твърди, че нито предметът на делото, нито събраните в хода му доказателствени материали са обосновавали решението за класифицирането му. Простият факт, че към делото са били приложени материали, съдържащи класифицирана информация, не е бил достатъчен да обоснове изключването на обществеността от процеса. Нищо не сочело, че съдилищата са преценили надлежно необходимостта от това.

102. Жалбоподателят твърди също, че е успял да получи преписи от съдебните решения по делото едва след подаването на пет молби, както и че те са му били предоставени само в резултат от последвалото приемане на тълкувателно решение от ОСНК на ВКС. Съдилищата са засекретили делото, без да разгледат въпроса дали действително е било необходимо да бъде запазена тайната на подслушания разговор, който вече е бил оповестен публично в хода на наказателното производство срещу клиента на жалбоподателя. След отмяната на т. 8 от част II от приложение № 1 към ЗЗКИ такова класифициране на делото не е било задължително според българското законодателство. Медийните публикации по повод на съдебните решения не са съдържащи информация, свързана с техните мотиви, и не могат да заместят публичността, която се постига с тяхното надлежно публикуване, което все още не е извършено. Периодът от време, в който решенията са останали класифицирани, не е бил незначителен.

(б) *Становището на правителството*

103. Правителството поддържа, че изключването на публичността е било оправдано, тъй като производството се е отнасяло до материали, съдържащи класифицирана информация. Изключването на публичността е целяло запазването на обществения ред и националната сигурност. В нито един момент жалбоподателят или неговият адвокат не са направили възражение срещу това. Нещо повече, всяка от двете съдебни инстанции, разгледали делото, е провела само по едно съдебно заседание и провеждането им при закрити врата не е засегнало правата на жалбоподателя или справедливостта на производството.

104. Правителството твърди също, че жалбоподателят е имал възможност да се запознае с решенията по делото, както и че е имал възможност да получи копия от тях сравнително бързо. Съдебните решения са били декласифицирани много преди изтичането на периода, за който им е бил поставен гриф за сигурност. При това няколко медии са публикували статии за решението на първоинстанционния съд през 2013 г., два месеца след постановяването му и преди то да бъде декласифицирано. Въззивното решение пък е било декласифицирано около пет месеца след постановяването му. При това положение относително краткият период на липса на публичност на решенията не е засегнал справедливостта на производството.

2. Преценката на Съда

(а) *Изключване на публичността в производството за вреди*

105. Относимите принципи в тази връзка са изложени подробно в решението по делото *Николова и Вандова срещу България* (жалба № 20688/04, § 67–70, 17 декември 2013 г.). В настоящия случай трябва да се добави, че макар публичността на процеса да допринася за неговата справедливост (вж. сред мн. др. *Sutter срещу Швейцария*, 22 февруари 1984 г., § 26, Серии А № 74; *Diennet срещу Франция*, 26 септември 1995 г., § 32, Серии А № 325-А; и *Martinie срещу Франция* [ГО], жалба № 58675/00,

§ 39, ЕСПЧ 2006-VI), правото на публично гледане може да бъде нарушено дори когато секретният характер на производството не е накърнил неговата справедливост в осезаема степен (вж. *Kilin v. Russia*, жалба № 10271/12, § 111, 11 май 2021 г.). В действителност, както е видно от чл. 6, ал. 1 от Конвенцията (вж. § 96 по-горе), разпоредбата гарантира справедливото и публично гледане на делото.

106. Решението да се засекрети производството за вреди, водено по иск на жалбоподателя, и така да се изключи участието на публиката от всички съдебни заседания по него е било основано само на факта, че по делото са били налични материали, съдържащи класифицирана информация – веществените доказателствени средства, изготвени при подслушването на телефонния разговор на жалбоподателя с неговия клиент (вж. § 21, 26 и 29 по-горе). Наличието в кориците на делото на материали, съдържащи класифицирана информация, обаче не може автоматично да обоснове изключването на публичността от цялото производство (вж., макар и в различен контекст, *Belashev срещу Русия*, жалба № 28617/03, § 83, 4 декември 2008 г.; *Nevskaya срещу Русия*, жалба № 24273/04, § 38–39, 11 октомври 2011 г.; *Romanova срещу Русия*, жалба № 23215/02, § 155, 11 октомври 2011 г.; и *Николова и Вандова срещу България*, цитирани по-горе, § 74). След декември 2014 г. това е признато в България и на национално ниво, макар и формално само относно наказателните производства (вж. § 57 по-горе).

107. Когато е решил да класифицира производството, което автоматично е довело до провеждането на всички съдебни заседания при закрити врата, АССГ не изглежда да е обсъдил дали това действително е било необходимо за запазването на държавна тайна (вж. § 21 по-горе). Решението му очевидно е било продиктувано от механичното прилагане на правилата за засекретяване на съдебни дела дори в случаите, когато само един от материалите по делото съдържа класифицирана информация (вж. § 54 и 55 по-горе), без да се отчете обстоятелството, че веществените доказа-

телствени средства по делото вече са били оповестени публично в хода на наказателния процес срещу клиента на жалбоподателя (вж. § 16 по-горе). Трудно би могло да се приеме, че простият факт, че веществените доказателствени средства са били придобити при прилагане на специални разузнавателни средства, прави тяхното съдържание класифицирана информация. Това в един по-късен момент е признато и от българския парламент с отмяната на т. 8 от част II на приложение № 1 от ЗЗКИ през август 2013 г. (вж. § 53 *in fine* и § 57 *in fine* по-горе), както и от ОСНК на ВКС в неговото тълкувателно решение от декември 2014 г., отнасящо се до публичността в наказателния процес (вж. § 57 по-горе).

108. Дори ако запазването на конфиденциалността на въпросните материали наистина е било необходимо, това едва ли би изисквало провеждането на всички заседания при закрити врата (вж. *Николова и Вандова срещу България*, § 75; и *Diennet*, § 34; и двете цитирани по-горе). Въпреки това нито АССГ, нито СРС или СГС, когато по-късно са разглеждали делото като първа и втора инстанция, не са разгледали възможността само част от тези заседания да се провежда при закрити врата, доколкото това е било строго необходимо да се гарантира тайната на въпросните материали (разгр. *Yat срещу Обединеното кралство*, жалба № 31295/11, § 62, 16 януари 2020 г.; и относно общия въпрос за абсолютната необходимост вж. *Martinie*, цит. по-горе, § 40 *in fine*).

109. Следователно не може да се приеме, че е било строго необходимо да се изключи публичността в производството за обезщетение за вреди.

110. Липсата на публичност при провеждането на съдебни заседания не може да бъде оправдана и с оглед на естеството на въпросите, повдигнати в хода на производството. Делото се е отнасяло до отговорността на държавните органи за твърдяното нарушение на правата по чл. 8 от Конвенцията и не е било от високо техническо естество (вж., *mutatis mutandis*, *Николова и Вандова*, цит. по-горе, § 76) или свързано само с правни въпроси (вж.,

mutatis mutandis, Malhous срещу Чехия [ГО], № 33071/96, § 60, 12 юли 2001 г.). Когато едно производство има за предмет твърдяно нарушение на основно право от страна на държавните органи, общественият контрол върху него е от решаващо значение за съхраняване на доверието във върховенството на правото. Нещо повече, делото е било разгледано по същество както от първата, така и от въззивната инстанция.

111. На последно място, не може да се приеме, че жалбоподателят се е отказал от правото си на публично разглеждане на делото. Малко след като съдът е класифицирал производството, жалбоподателят неуспешно е отправил искане до АССГ да отмени засекретяването (вж. § 22 по-горе). Простият факт, че той не е отправил повторно своето искане на по-късен етап, в частност пред СРС и СГС, докато те са разглеждали делото като първа и въззивна инстанция, или не е поискал тези съдилища да провеждат заседанията си публично, не може да се тълкува като недвусмислен отказ от правото му на публично разглеждане на делото (срв., *mutatis mutandis, Albert and Le Compte срещу Белгия*, 10 февруари 1983 г., § 35 *in fine*, Series A № 58).

112. Този пропуск не означава и че жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита. Молбата му до АССГ е дала възможност на българските съдилища да предотвратят настъпването на обстоятелствата, които са залегнали в основата на неговото оплакване пред Съда. Правителството не се е позовало на съдебна практика от по-ранен или от същия период, от която да може да се приеме, че ако жалбоподателят беше отправил повторно своето искане пред СРС и СГС, които несъмнено са били наясно с първоначално направеното искане, той е щял да има по-голям шанс за успех. Тълкувателното решение на ОСНК на ВКС, според което наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез изпълване на специални разузнавателни средства, само по себе си не е достатъчно основание за ограничаване на неговата публичност, е прието повече от четири месеца след приключването на произ-

водството по иска на жалбоподателя (вж. § 28 и 57 по-горе, срв. с *А. Т. срещу Австрия*, цит. по-горе, § 37). Нещо повече, възможността да бъде отправена молба до държавен орган да преразгледа свое решение обичайно не представлява ефективно правно средство за защита (вж. *Granger срещу Обединеното кралство*, № 11932/86, решение на Комисията от 9 май 1988 г., *Decisions and Reports* 56, с. 199; *Roseiro Bento срещу Португалия* (решение по допустимостта), жалба № 29288/02, ЕСПЧ 2004-ХІІ (извадки); и *Обединена македонска организация Илинден-Пирин и др. срещу България* (№ 2), жалба № 41561/07 и 20972/08, § 70 *in fine*, 18 октомври 2011 г.).

113. Следователно възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, присъединено към произнасянето по същество (вж. § 99 по-горе), трябва да бъде отхвърлено.

114. Следва също така, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради непровеждането на публични заседания в разглежданото национално производство.

(б) Непубликуване на решенията, постановени в производството

115. Относимите принципи са изложени детайлно в решението по делото *Фазлийски срещу България* (№ 40908/05, § 64–66, 16 април 2013 г.). В настоящия случай само трябва да се отбележи, че изискването за публично обявяване на съдебното решение е самостоятелно, независимо че е свързано с общото изискване за справедливост на процеса (пак там, § 65). Това произтича от съдържанието на разпоредбата, в която правото на публично обявяване на съдебното решение е обособено отделно (вж. § 96 по-горе).

116. В настоящия случай в резултат от засекретяването на производството за обезщетение решенията на СРС и СГС не са били обявени публично и са останали класифицирани, а като такива – и недостъпни за обществеността, за значителни периоди от време: повече от година и половина за първоинстанционното ре-

шение и близо шест месеца за въззивното (вж. § 25, 28, 30 и 31 по-горе). Макар двете решения да са били декласифицирани съответно през декември 2014 г. и през януари 2015 г. и жалбоподателят да е имал възможност да получи копия от тях, те отново не са били публикувани на сайтовете на съответните съдилища, каквото е било законното изискване за съдебните решения в България след 2007 г. (вж. § 32 и 60 по-горе, отгр. *Malmberg and Others* срещу Русия, жалба № 23045/05 и три други, § 56, 15 януари 2015 г.). Няма доказателства въпреки тяхното разсекретяване тези решения да са били обявени публично по някакъв друг начин (вж. § 32 *in fine* по-горе, срв. фактите в *Yudin срещу Русия* [Комитет], жалба № 9904/09, § 39 *in fine*, 11 декември 2018 г.). Възможността страните в едно производство да получат копия от съдебните актове по него не е равнозначна на публикуването им (вж. *Ryakib Viryukov срещу Русия*, жалба № 14810/02, § 42–43, ЕСПЧ 2008 г.). Това, което има значение, е дали съдебните решения са били направени достъпни за обществеността под някаква форма (вж. *Фазлийски*, цит. по-горе, § 65 *in fine*). Това не е станало в настоящия случай.

117. Пълната липса на публичност не може да бъде оправдана от нуждата да бъде защитена класифицираната информация, засегната по делото – веществените доказателствени средства с разговора на жалбоподателя, изготвени при прилагане на специални разузнавателни средства. Първо, непубликуването на съдебните решения е било последица от автоматичното класифициране на цялото дело, без да е била извършена каквато и да било преценка за необходимостта и пропорционалността на тази мярка (вж. *Николова и Вандова*, цит. по-горе, § 85 *in fine*). Второ, наличието на класифицирана информация в материалите по делото само по себе си не може да представлява достатъчно основание за отказ от публично обявяване на цялото съдебно решение. Ако в едно дело се съдържа класифицирана информация, съществуват техники, които да осигурят в някаква степен достъп на публиката до съдебните решения по него и едновременно с това да се съхра-

ни конфиденциалността на чувствителната информация (напр. класифицирането само на част от текста на съдебния акт или публикуването му в редактирана форма) (вж. *Фазлийски*, § 69; и *Николова и Вандова*, § 85; и двете цитирани по-горе). Тази възможност е призната по-късно и от българските съдилища (вж. § 30, 31 и 57 по-горе).

118. Следователно е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради липсата на публичност на съдебните решения в разглежданото национално съдебно производство.

XI. Относно приложението на чл. 41 от Конвенцията

119. Съгласно чл. 41 от Конвенцията:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна“.

A. Вреди

120. Жалбоподателят претендира 5000 евро (EUR) обезщетение за причинените му „гняв и безпомощност“, изпитани в резултат от нарушенията на неговите права по чл. 6, ал. 1 и чл. 8 от Конвенцията.

121. Правителството поддържа, че самият факт на установяване на нарушение би бил достатъчен да компенсира претърпените от жалбоподателя неимуществени вреди. Алтернативно твърди, че претенцията е прекомерна, като изтъква, че в националното производство той е претендирал само еквивалента на 767 евро за обезщетение за вреди.

122. Като съобрази обстоятелствата по делото, Съдът намира, че установяването на извършените нарушения на чл. 6, ал. 1 и чл. 8 от Конвенцията не е достатъчно да обезщети справедливо претърпените от жалбоподателя вреди. На основание чл. 41 от Конвенцията Съдът приема за справедлива и присъжда на жалбо-

подателя сумата от 3000 евро (EUR), както и всеки евентуално дължим данък върху тази сума.

Б. Разноски

123. Жалбоподателят претендира и 3440 евро (EUR) за адвокатско възнаграждение за 43 часа работа, извършена от неговия процесуален представител в производството пред Съда, по 80 евро на час. Той моли сумата, която му бъде присъдена, да бъде заплатена директно по банковата сметка на неговия представител. В подкрепа на своето искане жалбоподателят е представил споразумение за възнаграждение и протокол за изработените часове.

124. Правителството заявява, че искането е прекомерно и няколко пъти по-голямо в сравнение с претендираното в предходни сравними случаи по дела срещу България.

125. Според практиката на Съда жалбоподателят има право да получи възстановяване на направените от него разноски, ако те са били действително направени, необходими и разумни по своя размер.

126. В случая часовата ставка, уговорена между жалбоподателя и неговия пълномощник, е същата като тази, уговорена и приета за разумна по размер по други скорошни дела срещу България с подобна или по-малка сложност (вж. *Иванова и Черкезов срещу България*, жалба № 46577/15, § 86 и 90, 21 април 2016 г.; и *Българска ортодоксална старостилна църква и др. срещу България* [Комитет], жалба № 56751/13, § 99 и 102, 20 април 2021 г.). Следователно размерът на ставката може да се приеме за разумен. За сметка на това в светлината на сложността на повдигнатите по делото оплаквания претендираният брой часове изглежда прекомерен. С оглед на това Съдът присъжда на жалбоподателя 3000 евро (EUR), както и всеки евентуално дължим данък върху тази сума. Съобразно неговото искане сумата следва да се изплати директно по банковата сметка на неговия представител пред Съда г-жа С. Разбойникова.

В. Лихва

127. Съдът смята за уместно лихвата за забава да бъде определена на базата на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Присъединява* към анализа по същество възражението на правителството, че жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита във връзка с оплакванията си по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, и го *отхвърля*.

2. *Обявява* жалбата за допустима.

3. *Реша*, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

4. *Реша*, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради изключването на обществеността от съдебните заседания по делото за обезщетение за вреди, заведено от жалбоподателя.

5. *Реша*, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради липсата на публичност на съдебните решения, постановени в производството по иска на жалбоподателя за обезщетение за вреди.

6. *Реша*, че:

(а) ответната държава следва да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от датата, в която решението ще стане окончателно на основание чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, конвертирани във валутата на държавата ответник по курса, валиден към датата на плащането:

(i) 3000 (три хиляди) евро обезщетение за неимуществени вреди, както и всеки евентуално дължим данък върху тези суми;

(ii) 3000 (три хиляди) евро за разноси, както и всеки евентуално дължим данък върху тази сума, които да бъдат изплатени директно по банковата сметка на неговия представител пред Съда г-жа С. Разбойникова;

(б) от изтичането на посочения тримесечен срок до изплащането на сумите се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

7. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и обявено в писмена форма на 16 ноември 2021 г. съгласно чл. 77, § 2 и 3 от Правилата на Съда.

Андреа Тамиети,
секретар

Тим Айке,
председател